της ΜΑΡΓΑΡΙΤΑΣ ΠΟΥΡΝΑΡΑ

Οταν, το 2010, βρέθηκα με υποτροφία του Ιδρύματος Φούλμπραϊτ στη Νέα Υόρκη, έμαθα με έκπληξη την ύπαρξη της ιστορικής συναγωγής των Ρωμανιωτών Εβραίων από τα Γιάννενα, στο νότιο τμήμα του Μανχάταν. Με μοναδικό αρχιτεκτονικό ύφος, η Kehila Kedosha Janina, στην οδό Μπουμ, χτίστηκε το 1927 από Γιαννιώτες που είχαν μεταναστεύσει στην άλλη όχθη του Ατλαντικού, στις αρχές του 20ού αιώνα. Πέρασα το κατώφλι ένα Σάββατο, για να με ξεναγήσει εκεί η «ψυχή» της συναγωγής, Μάρσια Οικονομοπούλου-Χαντάντ. Το πιο συγκινητικό είναι ότι γνώρισα δεκάδες απογόνους εκείνων των πρώτων μεταναστών που, αν και γεννημένοι στις ΗΠΑ, δάκρυζαν όταν μιλούσαν για τον τόπο καταγωγής τους. Οι άνθρωποι αυτοί επισκέπτονταν την Ηπειρο κάθε καλοκαίρι για να αποτίσουν φόρο τιμής στην πόλη όπου ρίζωσε για πολλούς αιώνες η κοινότητά τους.

Οι Ρωμανιώτες εγκαταστάθηκαν στα εδάφη μας την εποχή του Μεγάλου Αλεξάνδρου. Υπήρξαν πάντοτε ελληνόφωνοι και είχαν υιοθετήσει πολλά τοπικά ήθη και έθιμα, κρατώντας διαφορετικό μονάχα το θρήσκευμα. Για 17 αιώνες, μέχρι την έλευση των εκδιωχθέντων από την Ισπανία και την Πορτογαλία Σεφαραδιτών, το 1492, υπήρξαν η μοναδική πληθυσμιακή ομάδα που είχε συμβιώσει με τους Ελληνες. Επίσης, θεωρούνται αποδεδειγμένα οι πρώτοι Εβραίοι που εγκαταστάθηκαν στην Ευρώπη. Αν και είχαν διασκορπιστεί σε όλη την επικράτεια, η κοινότητα των Ιωαννίνων ήταν πάντοτε κραταιά, με διακεκριμένα μέλη. Η παρουσία της «πλούτιζε» τα Γιάννενα μέχρι και τον βίαιο εκτοπισμό από τους ναζί, όταν 1.870 άτομα έφυγαν για τα στρατόπεδα συγκέντρωσης. Επέστρεψαν μονάχα 100, συν μερικές δεκάδες άλλοι που είχαν καταφέρει να διαφύγουν στα βουνά.

Η συναρπαστική ιστορία της κοινότητας, που δυστυχώς απισχνάνθηκε δραματικά κατά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, μου ξαναήρθε στο μυαλό όταν παρακολούθησα το τελευταίο ντοκιμαντέρ του Στέλιου Τατάκη και της Ανιές Σκλάβου με τίτλο «Ρωμανιώτες. Οι Ελληνες Εβραίοι των Ιωαννίνων». Είχε πρωτοπαρουσιαστεί στο φεστιβάλ ελληνικών ταινιών της Νέας Υόρκης και στην Ελλάδα εντάχθηκε στο πλαίσιο του CosmoteHistory, το οποίο συμμετείχε και στην παραγωγή. Πρόσφατα, έγινε ακόμη μία προβολή, με αφορμή τον θάνατο της Εσθήρ Κοέν, που εμφανίζεται στο ντοκιμαντέρ και ήταν από τους τελευταίους επιζώντες των στρατοπέδων συγκέντρωσης στην Ελλάδα.

Προσωπικότητες της κοινότητας, από τον Μάκη Μάτσα έως τον νυν δήμαρχο Μωυσή Ελισάφ, διηγούνται τα πολύ ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των Γιαννιωτών Εβραίων. Είναι Ελληνες πατριώτες με τον δικό τους παθιασμένο τρόπο και συντηρούν ισόρροπα μέσα τους την παράδοση και την ιστορία τους. Αποτελούν τον ιδεώδη καθρέπτη για να δούμε και εμείς τη δική μας μορφή μέσα στον χρόνο. Αξίζει να τους τιμούμε και να μάθουμε την ιστορία τους.

ΠΗΓΗ: ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 15.12.2020

Phoca PDF

Phoca PDF